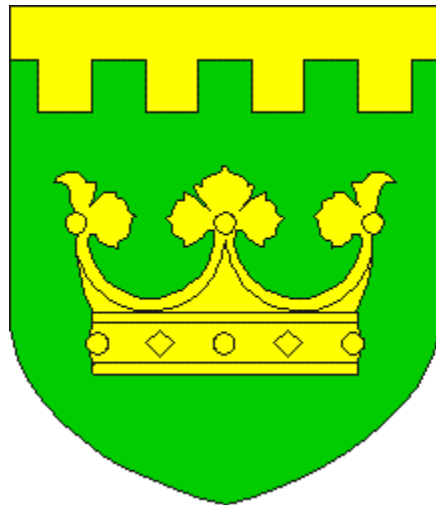

Põltsamaa linn

Eelarve kasutamise põhjendatuse ja otstarbekuse analüüs

November 2013

SISUKORD

EESSÕNA.....	3
Sissejuhatus.....	4
1 Kehtiva arengukava ja tegevuskava vastavus reguleerivale seadusandlusele.....	5
1.1 Haridus.....	6
1.2 Kultuur ja sport.....	6
1.3 Tervishoid.....	7
1.4 Sotsiaalhoolekanne.....	7
1.5 Kommunaalteenused ja infrastruktuuri korrashoid.....	7
1.6 Keskkonnakaitse ja jäätmemajandus.....	8
1.7 Planeerimis- ja ehitustegevus.....	8
1.8 Korrakaitse ja päästeteenistus.....	9
1.9 Muud riigifunktsioonid.....	9
2 Eelarve kulude põhjendatus ja proportsionaalsus.....	9
2.1 Tulubaas.....	9
2.2 Kululiikide jaotus eelarves.....	11
3 Varasemate arendustegevuste ja investeringute tulemused ja mõju linna arengule.....	13
4 Eelarve 2013.....	16
4.1 Rajatised ja kinnisvara.....	16
Põltsamaa Ühisgümnaasium.....	16
Lasteaiad Mari ja Tõruke.....	17
Põltsamaa Muusikakool.....	17
Põltsamaa Kultuurikeskus ja lauluväljak.....	18
Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu.....	19
Põltsamaa Muuseum.....	19
Spordihoone Pajusi mnt 18j.....	20
Linna valduses olevad korterid.....	20
4.2 Kutseharidus ja tööhõive.....	21
4.3 Vabaaja, kultuuri ja religiooni toetamine.....	22
4.4 Linna juhtimine ja tasud.....	22
Volikogu liikmete arv ja tasud.....	23
Linnavalitsuse liikmete arv ja tasud.....	23
Põltsamaa linn kui tööandja.....	24
4.5 Alternatiivsed kokkuhoiu võimalused: ühinemine ja delegeerimine.....	26
Ühinemine Põltsamaa vallaga.....	26
Avalike teenuste osutamise delegeerimine.....	26
5 Kokkuvõte.....	28
Lisa 1. Linnakulude jaotus 2010 - 2012.....	30

EESSÕNA

Käesolevas töös analüüsitakse Põltsamaa linna eelarvet, kulubaasi ja kulude põhjendatust lähtuvalt linna ja tema allasutuste arengukavades sätestatud eesmärkidest. Analüüsi eesmärgiks on leida võimalusi linna majandamise kulude vähendamiseks ning kulude kokkuhoiuks. Töös leiavad käsitlust järgmised teemad:

- Põltsamaa linna kehtiva arengukava 2012-2033, tegevuskava aastateks 2012-2017 ja eelarve vastavus reguleerivale seadusandlusele;
- eelneva 5 aasta jooksul kehtinud tegevuskava raames teostatud olulisemad arendustegevused ning nende tegevuste mõju; investeringute tulemused ja mõju linna arengule;
- kavandatavate eelarve kulutuste põhjendatus ning proportsionaalsus;
- linna ja linnale kuuluvate allasutuste eelarveliste vahendite ja varade kasutus ja efektiivsemaks muutmise võimalused;
- võimalused linna eelarveliste vahendite kasutuse ning investeringute efektiivsuse tõhustamiseks linna arengule püstitatud eesmärkide täitmisel.

Sissejuhatus

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimisega 1994. aastal tunnistas Eesti, et kohalikul omavalitsusel on asendamatu roll ühiskonna heaolu eest seismisel. Harta põhimõtteid tunnustades kinnitati, et Eesti riik peab kohalikele omavalitsusüksustele kindlustama piisavad rahalised vahendid, mis peavad olema vastavuses neile põhiseaduse ja seadusandlusega seatud kohustustega.

Täna veel üldisest majanduslangusest mõjutatud majandustingimustest, pidevalt alaneva üksikisiku tulumaksu laekumise vähenemise ning piiratud eelarve tingimustes seisavad Põltsamaa linnavalitsus ja volikogu keeruliste väljakutsete ees. Kohalikul omavalitsusüksusel ei ole täna piisavalt rahalisi vahendeid oma põhiseaduslike ega riigi poolt antud ülesannete täitmiseks. Oluliseks probleemide valdkonnaks on alarahastatuse tõttu tekkinud raskused hooldada linna infrastruktuuri piisaval tasemel, mistõttu ei suudeta katta objektide amortisatsioonikulusid ega teha vajalikke hooldus- ja renoveerimistöid. Täiendavat rahastamist vajab lasteaedade ja koolide ehitamine/kaasajastamine, kohalike teede remont, haridus- ja kultuuritöötajate palgasüsteem, ühistransport jm.

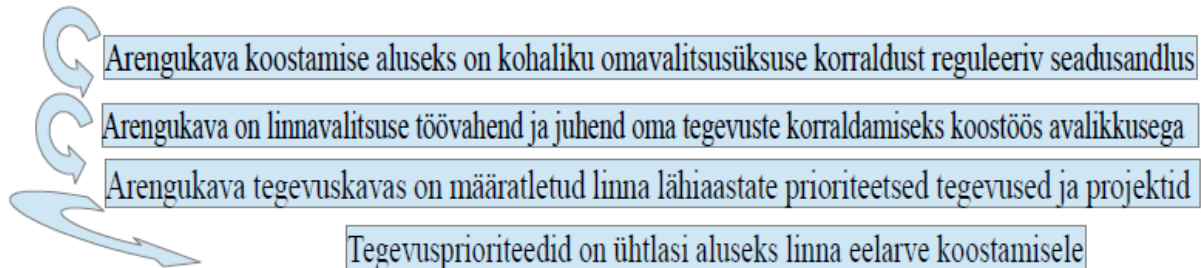
Peamisteks tululiikideks on tulumaks ja toetused riigieelarvest. Laekumine tulumaksust moodustab peaaegu poole kogu laekumistest, muutes kohalikud omavalitsusüksused vägagi sõltuvaks selle muutustest. Kohalike omavalitsuste tulubaasi jätkuvalt 2009 aasta tasemest madalamal hoidmine on raskendanud omavalitsuste arengut ning Euroopa Liidu tugifondide vahendite täismahus kasutamist.

Hoolimata piiratud vahendite võimalustest tuleb tagada linna toimimine ja areng tagamaks nii Põltsamaa pikaajalises arengukavas püstitatud eesmärgid kui ka igapäevased linnakodanike õigused ja vajadused. Kuna infrastruktuuri tööd on väga kallid ja Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahataotlemisel on vaja märkimisväärset omapoolset kaasfinantseeringut projektis, siis täna linnaeelarves raha selleks napib. Omafinantseerimise ja sektoriülese koostöö tarvis on võimalus võtta laenuvahendeid, kuid selle suurusele on riik seadnud piirangud.

Kuna riigitasandilt olulist tulu suurenemist oodata ei ole, siis on Põltsamaa linna eesmärk leida võimalusi linna majandamise kulude vähendamiseks ning kokkuhoiuks. Lisaks on antud töö vajalikkus tulenenud ka Põltsamaa linna kehtivast arengukavast, kus on märgitud eraldi eesmärgina eelarveliste vahendite säästlik kasutamine.

1 Kehtiva arengukava ja tegevuskava vastavus reguleerivale seadusandlusele

Kohalike omavalitsusüksuste eelarved on iseseisvad. Siiski ei saa kärpeid eelarves teha päris oma äranägemist mööda. Linna arengu planeerimisel tuleb eelkõige lähtuda seadusandlusest. Strateegilised eesmärgid pannakse paika arengukavas ning sellest tulenevat tegevusprioriteetide elluviimist korraldab linnavalitsus ja on osaliselt või täiel määral rahastatud linnaeelarvest (Joonis 1).

Joonis 1. Eelarve koostamise alused.

Arengukavade koostamisel on nii Eesti kui ka paljude teiste riikide probleemiks, et kohalike omavalitsuste ülesanded on seadustes ja teistes õigusaktides suhteliselt ebatäpselt piiritletud ning teenuste üleriigilised miinimumstandardid määratakse kindlaks väga harva. See teeb problemaatiliseks eelarves minimaalse kulu hindamise. Minimaalselt vajalikku mahtu mõjutavad otseselt nõuded, mis on omavalitsuslike ülesannete täitmisele sätestatud seadustes või alamalseisvates õigusaktides ülesannete sisu või ka nende osutajate kvalifikatsiooni kohta. Teenuste esmatahtsuse üle otsustamine on osaliselt riigi kesk võimu teha. Eelarve kärpemeetmete tegemisel tuleb silmas pidada, et esmatahtsate põhiõiguste puhul ei tohiks teenuste tase langeda rahapuuduse tõttu palju madalamale sarnaste teenuste üldisest tasemest Eesti teistes kohaliku omavalitsuse üksustes.

Keskseks printsiibiks on omavalitsuslike ülesannete liigitamine vabatahtlikeks ja kohustuslikeks ülesanneteks. Kohustuslikud omavalitsuslikud ülesanded on sellised omavalitsuslikud ülesanded, mille täitmist riik lähtuvalt seadusandlusest ja kõrgendatud avalikust huvist kohalikul omavalitsuselt nõuab. Vabatahtlikud omavalitsuslikud ülesanded on sellised, mida kohalikul omavalitsusüksuselt ei nõuta, kuid mida ta igal ajal võib endale täitmiseks võtta (näiteks koostöö teiste kohaliku omavalitsuse üksustega, elanikele vabaaja veetmise võimaluste loomine jne).

Käesoleva analüüsi teostamisel lähtuti kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest ning toodi välja Põltsamaa linna arengudokumentidest vastavalt valdkonnale investeringud ning nende mahud¹. Omavalitsuse ülesanded ja pädevus on reguleeritud vastavalt §6 Omavalitsusüksuse ülesanded ja pädevus, mille järgi on riigi ja kohaliku omavalitsusüksuse kohustused valdkondade kaupa kirjeldatud järgmiselt.²

¹ Investeringud ja mahud on enamjaolt ligikaudsed ning nende välja toomise eesmärk on eelkõige visualiseerida potentsiaalse eelarvekulu proportsionaalsust.

² Allikas. Siseministeerium <https://www.siseministeerium.ee/5979/> (05.09.2013)

1.1 Haridus

Kohalik omavalitsus vastutab alg-, põhi- ja keskkooli ülalpidamise eest, kattes eelpoolnimetatud asutuste tegevuskulud (hoonete remont, inventari ning õpikute soetamine jm). Paralleelselt munitsipaalkoolidega esineb veel riigi poolt hallatavaid koole (mõned eriala-, huvi- ja keskkoolid), mille tegevuskulud kaetakse üldjuhul Haridusministeeriumi poolt. Munitsipaalkoolide pedagoogide palgad makstakse kohaliku omavalitsusüksuse eelarvest, mille jaoks vastavad vahendid eraldatakse kohalikele omavalitsusüksustele riigieelarvest. Vastavalt Eesti seadusandlusele peavad kohalikud omavalitsused korraldama õpilastranspordi.

Põltsamaa linna arengudokumentidest võib siinkohal välja tuua järgmised tegevused:

- Aastaiks 2013-2015 on kavandatud Põltsamaa Ühisgümnaasiumi Lille tn õppehoone, mille ligikaudne investeeringuvajadus on 773 000 eurot.
- Õpilaskodu renoveerimise projekti koostamine ja renoveerimine 2015. aastal kaasates võõrvahendeid.
- 2013. aastaks on kavandatud Lasteaia Mari sisetee renoveerimine.
- Põltsamaa Lasteaiale Tõruke videovalvesüsteemi rajamine kogusummas 25 000 eurot.
- 2014. aastaks on kavandatud summas 200 000 eurot Põltsamaa Lasteaia Tõruke fassaadi renoveerimine.³
- Kooli ruumide nõuetega vastavusse viimine, kapitaalremont ja uute rajatiste ehitamine.

Siit selgub, et järgneva kahe aasta jooksul on haridusvaldkonnas prognoositud investeeringuid ligikaudu 1 miljon eurot lisaks iga-aastasele tegevuskulule. Neid kulusid võib edasi lükata, kuid nende tegevuste teostamine on seadusega ettenähtud ülesanne.

1.2 Kultuur ja sport

Kohalik omavalitsus vastutab kohaliku omavalitsuse omanduses olevate raamatukogude, kultuurimajade, muuseumide, spordirajatiste ning muude valdkonna asutuste ülalpidamise eest. Enamus kultuuriasutusi on munitsipaalomandis, kuid esineb ka riiklikult tähtsaid kultuuriasutusi (kesk- ning maakondlikud muuseumid jt), mida hallatakse riigi poolt. Kohalik omavalitsus teostab järelevalvet tema territooriumil asuvate mälestiste üle ning vastutab muinsuskaitse nõuete täitmise eest. Spordi valdkonnas korraldab ja finantseerib kohalik omavalitsus oma territooriumil läbi viidavaid spordiüritusi.

Põltsamaa linna arengudokumentidest võib siinkohal välja tuua järgmised tegevused:

- Regionaalsete investeeringute programmist taotletakse toetust 32 000 eurot sise *skatepargile*⁴
- Kergetõustiku harjutusväljak 2014 – 2015 ühiselt Põltsamaa vallaga 933 110 eurot kokku.⁵
- Aastaiks 2011-2015 on kavandatud Põltsamaa lossi (muuhulgas asub seal ka Põltsamaa muuseum) investeeringud summas 14 093 000 eurot⁶.
- Raamatukogu kujundamine kaasaegseks teabe- ja vabaajakeskuseks⁷

³ Allikas. Eelarvestrateegia aastaiks 2013-2016

⁴ Allikas. Eelarvestrateegia aastaiks 2013-2016

⁵ Investeeringud teostatakse vaid juhul, kui taotletavad projektid saavad lisarahastust abifondidest

⁶ Allikas. Põltsamaa piirkonna investeeringute kava

⁷ Allikas. Põltsamaa linna arengukava

- Aastatel 2011 – 2015 arendada välja Kuningamäe puhkeala, iga-aastaselt investeeritakse 100 000 eurot koostöös Põltsamaa Vallavalitsuse, MTÜga Kardispordiklubi Saduküla jt.⁸

Kultuuri - ja spordivaldkonna planeeritavate investeeringute puhul oleks vaieldava tähtsusega ehk *skatepargi* finantseerimine, sest otseselt ei ole seadusandluses välja toodud vabaaja veetmise võimaluste loomise kohustust, kui piirkonna atraktiivsuse ning noorema elanikkonna enese teostusvõimaluste tõstmise nimel, võib pidada ka seda projekti möödapääsmatuks investeeringuks. *Skatepargi* rajamisel võiks kaaluda selle kohaldamist ka trikiratturitele sobivaks. Üldiselt on valdkonna finantseerimise vajadus teadaolevalt järgneva paari aasta jooksul planeeritud umbes 16 miljon eurot.

1.3 Tervishoid

Üldiselt rahastatakse tervishoidu Riigi Haigekassa süsteemist, millel on oma eelarve. Kohalik omavalitsus vastutab esmatasandi tervishoiuteenuste osutamise eest (valla- ja linnaarsti töötasu, velskripunktide ülalpidamise kulud) ning korraldab tema territooriumil asuvate tervishoiuasutuste nagu haiglad ja kliinikud ülalpidamist. Kohaliku omavalitsuse ülesanne on korraldada ravikindlustusega hõlmamata inimeste ravi ja kompenseerida nende ravikulud.

Põltsamaa linna arengudokumentidest võib siinkohal välja tuua järgmised tegevused:

- Põltsamaa Tervisekeskuse renoveerimine, 3. etapp 27 163,20 eurot.

1.4 Sotsiaalhoolekanne

Sotsiaalhoolekande valdkonnas on kohalike omavalitsuste vastutusel sotsiaalabi ja vanurite, puuetega inimeste ning teiste abivajajate hoolekande (sh avahoolduse) korraldamine ning vanadekodude, turvakodude ja teiste sotsiaalhoolekande asutuste ülalpidamise korraldamine. Kohaliku omavalitsuse kanda on antud toimetulekutoetuste maksmine valla- või linnaeelarvesse riigieelarvest laekunud vahenditest. Lisaks määrab ja maksab kohalik omavalitsus teisi sotsiaaltoetusi, korraldab vältimatu abi andmist ning sotsiaalteenuseid vastavalt haldusterritooriumi elanikkonna vajadusele. Kohaliku omavalitsuse ülesannete hulka kuulub ka eestkosteasutuse töö korraldamine.

Põltsamaa linna arengudokumentidest ei selgu ühtegi suuremat investeeringut valdkonna edendamiseks lähima paari aasta jooksul. Küll aga on selle alast tegevust planeerinud Põltsamaa vald, kellega võiks arendada valdkonna alast koostööd. See oleks mõistlik samm kulude kokkuhoiu suunas.

1.5 Kommunaalteenused ja infrastruktuuri korrashoid

Kohalik omavalitsus vastutab elamu- ja kommunaalmajanduse korraldamise ning vastavate teenuste (vesi, küte, kanalisatsioon jt) osutamise eest. Kohaliku omavalitsuse vastutuselasse kuulub ühistranspordi korraldamine ning teede ja tänavate korrashoid.

⁸ Allikas. Põltsamaa koostööpiirkonna arengukava 2011-2020

Põltsamaa linna arengudokumentidest võib siinkohal välja tuua järgmised tegevused⁹:

- Veemajanduse projekti elluviimine - 2013. aastal projekt lõpeb, linnapoolne finantseering on 480 700 eurot ning see kaetakse KIK-ist võetava laenuga.
- Paisu renoveerimine - toetatakse 100%-liselt ÜF-ist 88 406 euroga.
- Perioodil 2013-2016 on kavandatud iga-aastane 100 000 eurone investeering teede korrastamiseks – Õuna ja Pärna tn, Tartu mnt (Selveri ringist Pajusi mnt ringini), Kuperjanovi ja Kingu tn.¹⁰
- Kergliiklusteede rajamine (sh Tartu mnt kõnnitee, Tallinna mnt kõnnitee koos Lossi tn parklaga) koostöös Põltsamaa Vallavalitsusega perioodil 2013 – 2015 iga-aastane investeering 96 000 eurot.¹¹
- Põltsamaa linnas gaasitrasside rajamine.
- Energia säästmise suurendamine – alternatiivenergia allikate kasutuselevõtt.¹²
- Põltsamaa linna välisvalgustuse kaasajastamine.

Teadaolevad investeeringud paari järgneva aasta jooksul on suurusjärgus kaks kuni kolm miljonit eurot. Valdkonnas on levinud teenuste osutamise üleandmine era- ja kolmandale sektorile. Paljud omavalitsusüksused on ise asutanud kommunaalteenuseid osutavaid ettevõtteid. Suurem osa kommunaalteenuste osutamise seotud kulutustest kaetakse maksete või teenustasude vormis. Siinkohal tuleb lisaks kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele lisaks lähtuda ka halduskoostöö seadusest, haldusmenetluse seadusest ning samuti riigihangete seadusest. Samas kuulub omavalitsuse infrastruktuur omavalitsusüksusele ning seetõttu on selle korrashoid omavalitsuse eelarve koormus.

1.6 Keskkonnakaitse ja jäätmemajandus

Kohalik omavalitsus vastutab looduskasutuse, loodusressursside (maa, mets ja veekogud) kasutamise ja jäätmemajanduse korraldamise eest.

- Jäätmekavas ettenähtud tegevuste elluviimine:
 - Kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumisaktsioonide korraldamine ~ 1300 eurot aastas.
- Hea disaini ja innovaatiliste lahenduste kasutamine linnamööbli (valgustid, pingid, prügikastid, teetõkked, jalgrattahoidjad jne) ja viitade kujundamine.

Keskkonnakaitse kohta ei tulnud arengudokumentidest välja ühtegi konkreetset projekti. Üldine valdkonna finantseerimisvajadus on teadaolevalt 2600 eurot perioodil 2013-2014.

1.7 Planeerimis- ja ehitustegevus

Vastavalt planeerimis- ja ehitusseadusele on kohalikel omavalitsustel kohustuslik koostada üld- ning detailplaneering ning anda välja ehituslubasid ja teostada ehitusjärelvalvet. Samuti peavad kohalikud omavalitsused osalema koostöös maakonna planeeringu koostamisel.

Põltsamaa linna arengukavas pole ühtegi konkreetset investeeringuprojekti välja toodud.

⁹ Investeeringud teostatakse vaid juhul, kui taotletavad projektid saavad lisarahastust abifondidest

¹⁰ Allikas. Eelarvestrateegia aastaiaks 2013-2016

¹¹ Allikas. Põltsamaa koostööpiirkonna arengukava 2011-2020

¹² Põltsamaa linna arengukava

1.8 Korrakaitse ja päästeteenistus

Antud valdkonnas jagavad riik ja kohalik omavalitsus vastutust, kuigi korrakaitse, päästeteenistus, tuletõrje ja riigikaitse on keskvalitsuse funktsioonid. Mõned omavalitsusüksused on vabatahtlikult võtnud enda kanda vastavate riigiasutuste osalise finantseerimise. Kohalike omavalitsuste vastutada on avaliku korra järelvalve ning kodanikukaitse korraldamine.

Põltsamaa linna arengukavas pole seoses planeeringutega ühtegi konkreetset arendusprojekti välja toodud.

1.9 Muud riigifunktsioonid

Kohalikud omavalitsused vastutavad omandi- ja maareformi läbiviimise eest. Samuti koguvad kohalikud omavalitsused andmeid riigiregistrite jaoks.

Põltsamaa linna arengukavas 2012 – 2033 käsitletud teemad ja Põltsamaa linna tegevuskavas 2012 – 2017 välja toodud tegevused on koostatud kooskõlas kehtiva seadusandlusega. Investeeringukulud pole alati kohustuslikud mingil ajahetkel (st neid saab edasi lükata) ja sõltuvad infrastruktuuri seisukorrast ja vajalike tööde iseloomust, kuid need kulud on tähtsad kohustuslike ülesannete täitmiseks.¹³ Põhimõtteliselt on kohalik omavalitsusüksus kohustuslike omavalitsuslike ülesannete puhul vaba otsustama üksnes seda, kuidas ülesannet täita, mitte aga seda, kas seda teha.

2 Eelarve kulude põhjendatus ja proportsionaalsus

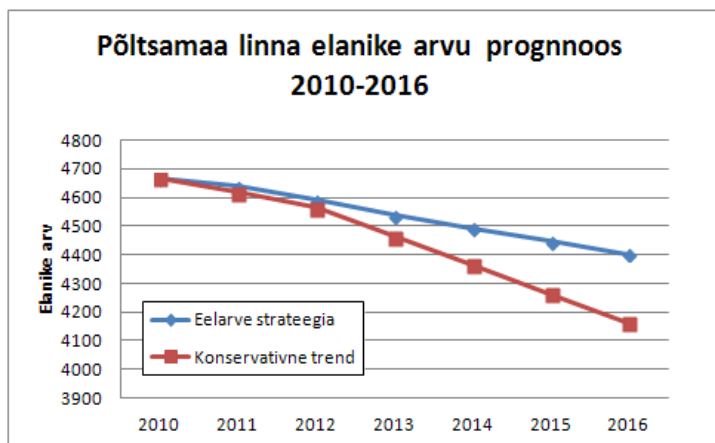
2.1 Tulubaas

Kohaliku omavalitsusüksuse peamisteks tululiikideks on tulumaks ja toetused riigieelarvest. Laekumine tulumaksust moodustab peaaegu poole kogu laekumistest. Aastatel 2009-2010 kokku -20% langenud tulumaksu laekumine pöördus 2011. aastast taas tõusule (5,8%), kuid 2008. aasta tasemele jõuab laekumine prognooside kohaselt alles 2014. aastaks. 2009. aasta 1. märtsist kuni 2011. aasta lõpuni võisid kohaliku omavalitsuse üksused võtta täiendavaid kohustusi ainult välisabi kaasfinantseerimiseks ja olemasolevate kohustuste refinantseerimiseks. 2012. aastast on kohalikel omavalitsustel võimalik võtta kohustusi ka muudeks investeeringute kuludeks, kuid 2016. aasta lõpuni ei tohi kohustuste maht ületada 60% põhitegevuse tuludest.

Järgnevalt vaadataksegi Põltsamaa linna tululiikidest tulumaksu laekumise muutusi, et selgitada välja, millisel määral saab planeerida eelarvemahu suurenemist/vähendamist lähiaastatel ning seeläbi otsustada eelarvekulude kärpete vajaduse üle iga haldusvaldkonna lõikes.

¹³ Allikas: <https://www.siseministeerium.ee/public/hindamine.pdf>

Põltsamaa linna 21. sajandi algust iseloomustavad küll sündivuse kasv ning elanikkonna nooremine, siis paraku näitab viimase 12 aasta statistika Põltsamaa elanikkonna pidevat vähenemist. Vaadeldaval ajaperioodil (2000–2012) on elanike arv kokku vähenenud ~700 inimese võrra ning 2013. a 1. jaanuari seisuga on elanike arv kõigest 4508. Keskmiselt vähenes Põltsamaa linna elanikkond 50 inimese võrra aastas. Olulisemaks teguriks on ka linnaelanike väljaränne. Viimase kümnendi jooksul on Põltsamaa linn kaotanud negatiivse mehaanilise iibe tõttu keskmiselt 30 inimest aastas. Alloleva graafiku järgi prognoositakse elanike arvu jätkuvat vähenemist.

Joonis 2. Põltsamaa linna elanike prognoos 2010-2016

Põltsamaa linna elanikud on hõivatud erinevates majandusvaldkondades ning ettevõtetes. Maksu- ja Tolliameti andmetel on linnaelanike suurim erasektori tööandja Põltsamaa Felix 170 töötajaga (sh 90 linna maksumaksjad), järgneb E-Piim 161 töötajaga (sh 65 linna maksumaksjad). 10 suurema tööandja juures on tööl kokku 653 inimest ehk ca 38% maksumaksjatest. Linna elanike pendelränne ja töötamine väljaspool Põltsamaa linna on märkimisväärne.¹⁴ Alltoodud tabelist on näha, et peale majanduslanguse algust on maksumaksjate arv tasapisi tõusu teel olnud ning tänaseks on saavutatud 2009. aasta tase.

Tabel 1¹⁵

Põltsamaa linna palgatöötajate kuukeskmine tulu ja selle muutus

	2009	2010	2011	2012
Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	683,73	683,97	716,46	757,45
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	1722	1663	1674	1721

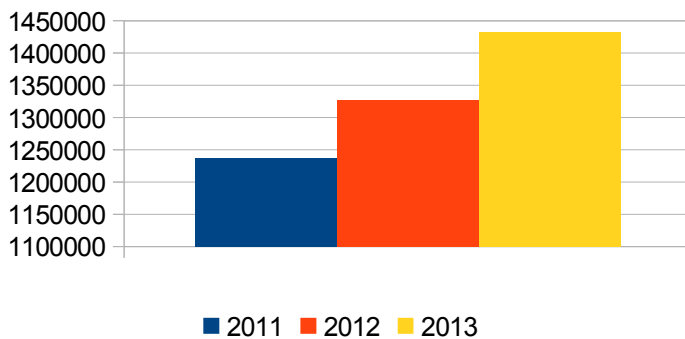
Ettevõtete majandusolukorra paranemine on võimaldanud tõsta töötajate palkasid ning käesoleval aastal kiireneb keskmise kuupalga kasv 5,6%-ni, 2016. aasta lõpuks ulatub palgakasv 6%-ni. Üllatavalt on näha, et juba 2011. aastal tegid palgad märgatava tõusu ning on endiselt tõusmas.¹⁶

¹⁴Allikas. Põltsamaa linna finantsprognoos 2009 - 2013

¹⁵Allikas. Statistikaamet (30.08.13)

¹⁶Allikas. Põltsamaa linna eelarvestrateegia 2013-2016

Põltsamaa linna eelarvesse laekuv füüsilise isiku tulumaks on viimase kolme aasta jooksul olnud kasvav. Kasv on olnud ligikaudu 7% võrreldes eelneva aastaga.¹⁷ Tulumaksu laekumise suurenemise aluseks on palgatöötajate brutotulude kasv ja KOV-ile eraldatava määra järkjärguline tõus (alates 2009. aasta tasemest 11,4%). Füüsilise isiku brutotulust laekub 2013. aastal kohaliku omavalitsuse eelarvesse 11,57%, kusjuures 0,13%-line kasv võrreldes 2012. aastaga on arvestatud maamaksu laekumiste vähenemise kompenseerimiseks.¹⁸ Võib eeldada, et kui majandus jätkuvalt kasvab, tõuseb KOV-ile eraldatav määr veelgi.

Joonis 3. Tulumaksu laekumine 2011-2013 (jaan-aug)

Tulubaasi prognoose vaadates ei ole Põltsamaa linnal suuri perspektiive elanike arvu tõstmisel, küll aga ei tähenda see veel seda, et tulud linna eelarvesse drastiliselt väheneksid. Täna on hetkeks on Eesti majanduskasv olnud viimasel kolmel aastal positiivne ning 2013. aasta Rahandusministeeriumi kevadine majandusprognoos lubab ka 2013. aastaks 3%-list majanduskasvu (mida küll aasta teises pooles langetati). Selle taustal on õiglane kohalike omavalitsuste lootus, et taastatakse ka omavalitsustele laekuva tulumaksu osa. Linna eelarvesse laekub endiselt tõusvas joones tulu tänu ka keskmise brutopalka jätkuvalle tõusule.

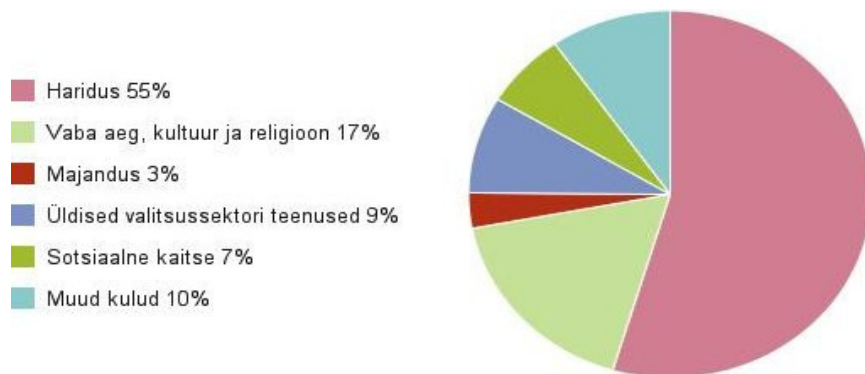
2.2 Kululiikide jaotus eelarves

Alltoodud graafik toob välja suuremad haldamise valdkonnad ja nende osatähtsuse linna eelarve kulu poolest. Nagu näha moodustab suurema osa kuludest haridusvaldkond. Siinkohal võiks põgusalt peatuda ka Tasandusfondi küsimusel. Nimelt väheneb see iga-aastaselt keskmiselt 3%, mis on tingitud elanike arvu vähenemisest ja sissetulekute suurenemisest ühe inimese kohta. Tasandusfondi peamiseks komponendiks on riigipoolsed haridustoetused. Toetusfondi vähenemine on tingitud asjaolust, et alates 2013. aastast rakendatakse hariduse rahastamises uusi põhimõtteid, mille kohaselt tõuseb õpetajate alampalk 10,8%, millele lisandub veel täiendavalt 20% tulemustasu. Prognoosi kohaselt tuleb omavalitsusel alates 2014. aastast hakata toetama gümnaasiumihariduse andmist rahaliselt seoses õpilaste arvu vähenemisega.¹⁹ Niisiis on arvata, et haridusvaldkonna osatähtsus Põltsamaa linna eelarve kogukuludest suureneb veelgi.

¹⁷ Allikas. Maksu ja Tolliamet (30.08.12)

¹⁸ Seletuskiri Põltsamaa linna 2013. aasta eelarvele

¹⁹ Allikas. Põltsamaa linna eelarvestrateegia 2013-2016

Joonis 4. Kululiigi osatähtsus Põltsamaa linna eelarve kogukuludest, 2012 ²⁰

Hariduse osatähtsus on küll mõningatel aastatel olnud väiksem, kuid üldiselt on kulud jäänud perioodil 2003 – 2012 40-60% vahele eelarve kogukuludest. Märgatavaim muutus on toimunud 2011. aastal sotsiaalse kaitse valdkonnas, kus osatähtsus tõusis 60%, kuid langes ka sama palju 2012. aastal. Tegemist oli ühekordse investeeringuga (Päevakeskuse valmimine), mille tulemus ei toonud kaasa kulusid järgnevatel/eelnevatel aastatel. Mis puudutab valitsussektoriga seotud kulusid, siis vaadates nende muutusi ajas jääb silma, et muutused on väikesed (isegi 2009. aastal on muutus minimaalne). See lubab oletada, et selles valdkonnas on võimalik kulusid kokku hoida. Üldiselt vaadates kululiike jäävad silma sotsiaalse kaitse ning üldvalitsemise valdkonnad. Teistes valdkondades on varasemalt (perioodil 2009-2011) tehtud kärped olnud oluliselt suuremad. Näiteks haridusvaldkonna kulud on endiselt väiksemad 2009. aasta arvnäitajast. Samas kui 2013. aasta eelarvesse on kavandatud Põltsamaa Linnavalitsuse kui ka hallatavate asutuste tööjõukulude 4% tõus.

Tabel 2

Kululiigid ja nende muutus Põltsamaa linna eelarves, 2009–2012 (tuhat eurot)

	2009	% ²¹	2010	%	2011	%	2012
Haridus	4218,2	-36,95	2659,5	+3,44	2751,1	-3,63	2850,9
Vaba aeg, kultuur, religioon jm²²	1164,5	+13,61	1323,0	+11,06	1469,3	+3,68	1415,2
Majandus	201,5	-4,12	193,2	-18,43	157,6	+2,98	162,3
Üldised valitsussektori teenused	455,7	-7,5	421,5	+5,05	442,8	+0,38	444,5
Sotsiaalne kaitse	288,2	+4,65	301,6	+185,71	861,7	-59,71	347,2

²⁰ Allikas: Statistikaamet

²¹ Protsent näitab, kui palju on muutunud kululiik perioodil 2009-2012

²² Kululiik vaba aeg, kultuur ja religioon ning muud kulud on kokku liidetud ning nende adekvaatne muutuse hindamine on sellevõrra komplitseeritud.

3 Varasemate arendustegevuste ja investeeringute tulemused ja mõju linna arengule

Põltsamaa linnavalitsust tuleb tunnustada aktiivse toetusfinantseeringute taotlemise ning taotluste edukuse eest, millede abiga on algatatud ning realiseeritud linna arenguks ning toimimise jätkamiseks olulisi investeeringuid. 2012 aastal sõlmiti kaasfinantseerimise toetuslepinguid kogumahus 1 272 000 eurot.

Järgnevas tabelis on välja toodud Põltsamaa linna viimase viie aasta olulisemad projektid ja nende maksumused.²³

Tabel 3

Suuremad lõpetatud või töösolevad investeerimisprojektid avalike teenuste arendamiseks 2008-2013.

Projekti nimetus	Maksumus	Aasta	Tulemus
Põltsamaa Ühisgümnaasiumi Veski 5 õppehoone renoveerimine	1440005,6	2009	Õppehoone täielik renoveerimine (hoone ümbruse haljasala, parkla, kõnnitee). Lisaks 20 komplekti uut klassimööblit, raamatukogu, õpetajate toa jm mööblit, soetati köögiinventari ja infotehnoloogiat
Päevakeskuse ja varjupaiga rajamine	565236,77	2010-2012	Rajatud on sotsiaalne keskus, kuhu saab paigutada õnnetuses peavarjuta jäänud inimesed, kus leiavad turvalise paiga perevägivalda ohvrid ja kus saavad kokku tulla puudega ja eakad inimesed.
Põltsamaa linna ning ümbritsevate valdade baasil koostööpiirkonna loomine täiendavate ühiste avalike teenuste pakkumiseks ning teenuste kvaliteedi tõstmiseks	70873,35	2009	Koostati Põltsamaa koostööpiirkonna arengukava 2011-2020; uuring tõmbekeskuse/koostööpiirkonna määratlemiseks, koostööpiirkonna analüüs, omavalitsuste struktuuri ning hallatavate asutuste juhtimise analüüs, omavalitsustes vastuvõetud määruste ja kehtivate lepingute analüüs, koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüs.
Põltsamaa linna ning selle lähiumbruse ühisveevärgi ja kanalisatsioonüsteemide rekonstrueerimine ja laiendamine	7634699	2008-2013	Tagatakse stabiilne ning kaasaja nõuetele vastav vee kvaliteet kui ka Põltsamaa linna ja ettevõtete reovee kogumine ja puhastamine. Reovee puhastusvõimsuse laienemisega luuakse laienemise võimalused olemasolevatele töötusettevõtetele, uutele võimalikele investoritele ning puhastusseadmete optimaalseks koormamiseks ka puhastamisvõimalused maakonda teenindavatele fekaaliveoga tegelevate firmadele.
Põltsamaa uue avatud noortekeskuse hoone renoveerimine ja infrastruktuuride kaasajastamine.	532368	2008-2011	Loodud eeldused Põltsamaa noorte ning ka maakonna noorte motiveeritud ning organiseeritud tegevuse, mis pikemas perspektiivis peaks tagama oma elutervete väärtushinnangute ning kodulinna austava põlvkonna sirgumist tegusateks ning lojaalseteks linnakodanikeks.
Põltsamaa linna paisu renoveerimine ja kalapääsu rajamine	1629476	2012-2013	Muutub paremaks Põltsamaa jõe vee-elustik ja on paremini kaitstud jõe kaldal asuvad muinsuskaitsetelised hooned.

²³ Enamus projektid on saanud toetust, tabelis on toodud projekti kogumaksumus.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi Lille 2 õppehoone katuse ja fassaadi soojustamine	222955	2012	Täies ulatuses vahetati õppehoone katus, renoveeriti fassaad, lisaks soojustus. Tegemata jäi tehnosüsteemide ja klasside renoveerimine.
Riverways	40954,50	2013-2014	Eesmärgiks oli parandada jätkusuutliku veeturismi arendamise tingimusi ning suurendada veeturismi konkurentsivõimet Programmi piirkonnas. Projekti käigus rajatakse puhkekoht Põltsamaa linna, paigaldatakse 3 ujuvsilda (2 neist Põltsamaa valda), 2 katuslauda (Põltsamaa valda), teadetetahvel ja infoviidad Põltsamaa linna, Põltsamaa ja Pajusi valda).
Koostöö kvaliteetse hariduse tagamiseks riskilastele	60807	2013-2014	Eesmärk on piiriülese koostöö arendamine haridusvaldkonnas, partnerite vahel uute ideede vahetamine ja nende rakendamine koolides tagamaks riskirühma lastele kvaliteetne haridus. Projekti tulemusena alustatud koostöö suurendab avalikkuse teadlikkust probleemist, tugevdab kõigi osaliste võimalusi, loob tugevad piirkondadevahelised sidemed erinevatel tasanditel (organisatsioonide vahel, koolide vahel ja inimeste vahel).
Põltsamaa Tervisekeskuse renoveerimine: <ul style="list-style-type: none"> • etapp 1. katus • etapp 2. fassaad • etapp 3. katlamaja 	28445,03 36743,50 27163,20	2010 2011 2013	Koondab kogu Põltsamaa piirkonna arstiabi. Osutatakse eriarstiabi, koduõenduse, hooldusravi ja füsioteraapia teenust. Teeninduspiirkond on ligikaudu 15 tuhat elanikku (Põltsamaa linn, Põltsamaa vald, Pajusi vald, Puurmani vald). Veel kasutavad teenust osaliselt Viljandi maakonna Kõo valla elanikud ja Järvamaa Imavere valla elanikud. Lähtudes Põltsamaa piirkonna vananeva rahvastiku suurest hulgast, on vähemalt 20-kohaline hooldusraviasutus, kus on võimalik lisaks 6 kohal osutada ka taastusravi teenust, hädavajalik.
Kesk- Eesti kunstigalerii rajamine Põltsamaa lossikompleksi	31029,11	2008	Lisaks professionaalsetele kunstnikele saab eksponeerida ka kunstikooli projektinäitusi. Lossihoovi tuleviku seisukohalt on olnud ettevõtmised üliolulised, st aitab turundada ja muuta atraktiivseks kogu lossikompleksi ja piirkonda. Vaba aja sisustamine.
Janek Tombaku Jalgrattaklubi klubihoone rekonstrueerimine	35992,31	2009	Eesmärgiks oli jalgrattaspordiga tegelemise taastamine Põltsamaal.

Tabel 3 olevad projektid saab liigitada esimeses peatükis välja toodud valdkondade järgi: haridus, kultuur ja sport, tervishoid, kommunaalteenused ja infrastruktuuri korrashoid, keskkonnakaitse ja jäätmemajandus, planeerimis- ja ehitustegevus, korrakaitse ja päästeteenistus, muud riigifunktsioonid.

Tabel 4
Kululiigi osatähtsus Põltsamaa linna eelarve kogukuludest, 2008-2013

Kululiik	Maksumus kokku	Osatähtsus (%)
Haridus	3 447 535,2	22,22
Kultuur ja sport	568 360,31	3,66
Tervishoid	630 425,3	4,06
Kommunaalteenused ja infrastruktuuri korrashoid	9 129 549	58,84
Keskonnakaitse ja jäätmemajandus	1 670 430,5	10,76
Planeerimis- ja ehitustegevus	70 873,35	0,46
Kokku	15 517 173,66	100

Võrreldes Tabel 4 andmeid eelmises peatükis välja toodud 2012. aasta eelarve kululiikide osatähtsust ei tule välja mingit selget seaduspärasust. Sellest võib järeldada, et kohalik omavalitsusüksus ei eelista oma eelarvet koostades ühtegi konkreetset valdkonda, vaid tegutseb oma rahaliste võimaluste piires ning vastavalt vajadusele/arengukavale.

Lisaks tabelis välja toodud arvukatele projektidele peaks välja tooma ka all järgnevad:

- Täiendavaid investeeringuid vajab Silla tänava amortiseerunud silla renoveerimine.
- Tõrukese lasteaial renoveeriti katus, mis aitab tagada lasteaia jätkusuutliku toimimise.
- Lisaväärtust annab lasteväljaku rajamine Lillemetsa parki.
- Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu paiknemine ajaloolises renoveeritud hoones peaks lisaks linnapildi visuaalsele kaunistamisele oma õhkkonnaga soodustama ka elanikkonna huvi kirjanduse ja kultuuri vastu.
- Linna heakorra nimel tehtavatest investeeringutest võiks siinkohal välja tuua roosiaia renoveerimise.
- Põltsamaa Muuseumi ja SA Põltsamaa Lossi Arenduse olulisimaks tegevuseesmärgiks on linna ühe olulisema kultuuriväärtuse Põltsamaa lossi säilimine ning linna ajaloo tutvustamine ning turismi edendamine.
- Üheks suurimaks probleemiks võib lugeda teedevõrgustiku olukorda ning vajalike teetööde suurt mahtu. Piiratud eelarve ning suure investeeringu mahukuse tõttu, suudetakse iga-aastaselt renoveerida vaid kriitilisemad teelõigud.

4 Eelarve 2013

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (Vastu võetud 16.09.2010 RT I 2010, 72, 543) reguleerib kohalike omavalitsuste eelarve koostamise, kasutamise ja aruandluse korra.²⁴

Kohalike omavalitsusüksuste puhul moodustab osa eelarvest riigi antud raha, mille puhul on ette kirjutatud, mis sellega tegema peab. Samuti on väga rangelt paigas Euroopa Liidu fondidest laekuva raha kasutamine. Niisiis on muudatused kuludes võimalikud ainult sisemiste ümberkorralduste arvel.

Põltsamaa linna 2013 eelarve on koostatud selliselt, et on tagatud nii Põltsamaa linna toimimine kui ka areng. Põltsamaa linna 2013. aasta eelarve seletuskiri on põhjalik ning annab hea ülevaate kavandatavast linna majandustegevusest. Aastail 2013-2016 püsivad põhitegevuse kulud 4,8 miljoni euro piires.

Põltsamaa linna arengukavas 2012- 2033 nähakse ette haridus- ja kultuuriasutuste töö tõhustamise jätkamist ning koostööst sündiva lisandväärtuse taotlemist. Lisaks on vaja analüüsida aastatel 2004–2006 toimunud Põltsamaa linna hallatavate asutuste võrgustiku reforme (Tõrukese algkooli osa liitmine PÜGiga, SA Põltsamaa Sport loomine, Spordikooli reorganiseerimine) ja koostada ettepanekud asutuste vaimse ja majandusliku potentsiaali suurendamiseks.

Tänane linna laenukoormus on ca 10-12% alla lubatud kohaliku omavalitsuse netovõlgnevuse piiri. Hoolimata sellest on Põltsamaa linn defineerinud eelarvestrateegias järgnevateks aastateks oma tegevustes kolm prioriteeti:

- Olemasolevate teenuste säilitamine;
- Laenukoormuse järjepidev vähendamine;
- Tegevuseks täiendavate toetusfinantseeringute maksimaalne kaasamine tegevuse ja investeeringute finantseerimiseks.

Järgnevalt kirjeldatakse linna ja linnale kuuluvate allasutustega seotud kulusid ja tuuakse välja mõningad varade kasutuse efektiivsemaks muutmise võimalused.

4.1 Rajatised ja kinnisvara

Kuigi Põltsamaa linna eelarve ei näe järgnevate aastate jooksul ette laekumisi kinnisvara müügist peaks kaaluma nii kulude vähendamise kui ka linna eelarve täitmise eesmärgil oluliste arendusprojektide finantseerimiseks ning laenukoormuse vähendamiseks ebaotstarbekalt koormatud või kasutult seisvate ning hooldus -ja halduskulusid tekitava kinnisvara realiseerimist.

Põltsamaa Ühisgümnaasium

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi kompleksi kuuluvad täna 1934. aastal rajatud vana koolihoone, 1976 aastal rajatud tööõpetuse hoone, 1979. aastal vana koolihoone juurde rajatud juurdeehitus, 1984. aastal rajatud õpilaskodu. Kogu Ühisgümnaasiumi kasutuses on ca 8820 m² köetavat pinda

²⁴ Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122011008>

ning aastased kütte- ja elektrienergia kulud moodustavad 110 tuhat²⁵ eurot e. ca 6,5% kogu ühiskümnaasiumi eelarve mahust. Samas ei leia täna täit rakendust Lille tn õppehoone vana maja (640 m², haldamiskulu ca 16 000 eurot) ja õpilaskodu (1060 m², haldamiskulu 31 000 eurot).

Tabel 5

Põltsamaa Ühiskümnaasiumi kütte- ja elektrikulude osakaal eelarvest (2012)

	Eelarveline kulu	Kõetav pind ²⁶	sh Küttekulu	%	sh Elektrikulu	%
Põltsamaa Ühiskümnaasium	1 688 781	8820	81 309	4,8	28 185	1,7

Arvestades, et Põltsamaa muusikakool paikneb ühiskümnaasiumi vahetus läheduses, võiks kaaluda muusikakooli ületoomist õppehoone vanasse majja. Õpilaskodu on vähesel määral kasutatud ja see vajab renoveerimist. Internaadimaja ruumides töötab kooli psühholoog ja logopeed. Ruumide vajaduse hindamiseks on vaja viia läbi täiendav analüüs. Üheks võimaluseks oleks täitmata ruumide välja rentimine näiteks linnas toimetavatele mittetulundusühingutele. Näiteks pakkuda tegevuskulude rahalise toetuse asemele hoopis soodsama hinnaga rendipinda vms.

Lasteaiad Mari ja Tõruke

Täna vajavad 1973. aastal rajatud Lasteaed Mari ja 1983. aastal rajatud lasteaed Põltsamaa Lasteaed Tõruke hooned renoveerimist. Toetusfinantseeringute kaasamisega tuleks lisaks fassaadide korrastamisele samaaegselt hooned soojustada. Täna moodustavad kütte 4,2 – 4,7% eelarvest ja elektrienergia 1,2 – 1,6% lasteaia eelarvest.

Tabel 6

Lasteaedade kütte- ja elektrikulude osakaal eelarvest (2012)

	Eelarveline kulu	Kõetav pind	sh Küttekulu	%	sh Elektrikulu	%
Lasteaed Mari	295 706	1068,2	12 291	4,2	3422	1,2
Põltsamaa Lasteaed Tõruke	521 947	2379,1	24 725	4,7	8256	1,6

Arvestades, et Adven Eesti AS poolt pakutav keskkütte hind 62 eur/MWh+km on Eestis töötavate katlamajadega võrreldes konkurentsivõimeline, tuleks lasteaedade kulude optimeerimiseks realiseerida võimalikud energiatõhususe meetmed – eelkõige hoone välispiirete soojustamine soojuskadude minimeerimiseks.

Põltsamaa Muusikakool

Põltsamaa Muusikakooli puhul on tegemist pika ajaloo kooliga ning tänaseni on peetud oluliseks koolimaja paiknemist muusikakooli asutamisest saadik samas ajaloolises hoones. Samas lähtudes Põltsamaa linna arengukavast, ei vasta tänased muusikakooli ruumid nii mahult

²⁵ Vastavalt 2012 aasta andmetele

²⁶ Pindala 4 hoone peale kokku

kui ka funktsionaalsuselt tänastele vajadustele. Ruumide ülekoormatuse tõttu puudub õpilastel võimalus koolis harjutada, samuti puuduvad muusikakoolil korralik garderoob ning ooteruum. Hetkel on võimalus harjutada ainult mõnedel päevadel väga lühikest aega.

Tabel 7
Muusikakooli kütte- ja elektrikulu eelarvest (2012)

	Eelarveline kulu	Kõetav pind	sh Küttekulu	sh Elektrikulu
Põltsamaa Muusikakool	269928	442,4	4880	2065

Muusikakooli ümberkolimisega Põltsamaa Ühisgümnaasiumi vanasse õpihoonesse, võidakse muusikakool täiendavalt ca 200 m², koolimajaks ehitatud hoone oleks ilmselt paremini kohaldatav muusikakooli vajadustele ning oleks tagatud nii tualetid kui ka garderoob.

Kuigi muusikakooli kommunaalkulud 1 m² kohta on tänu puiduküttele madalamad võrreldes Ühisgümnaasiumi kuludega, siis arvestades muusikakooli ajaloolise hoone väärtust ja soodsat asukohta, võiks linn eeldada talle kuuluva majaosa (hoone esimene korrus kuulub eraomanikule ja seal tegutseb kauplus ning teine korrus kuulub Põltsamaa linnale) realiseerimisest suuremat tulu võrreldes Ühisgümnaasiumi õppehoone vana maja realiseerimisega. Põltsamaa linnal tuleks tellida kohalikku kinnisvara turgu tunduvalt kinnisvara firmalt eksperthinnang erinevate kinnistute turuväärtuste kohta.

Põltsamaa Kultuurikeskus ja lauluväljak

1961 aastal avatud ning 1999-2000 aastal põhjaliku renoveerimise läbinud Põltsamaa Kultuurikeskus on oma ruumilahenduste poolest sobilik nii etenduste kui ka koolituste korraldamiseks. Kultuurikeskuse aktiivne kasutamine isetegevusringide korraldamiseks võimaldab ca 500 osavõtjal tegeleda enese arendamise ja hobitegevusega. Samas on kultuurikeskuse eelarve maht suhteliselt suur. Kuigi hoone on ca 13 aastat tagasi renoveeritud on tema elektrienergia kulud võrreldes teiste allasutustega ligi kaks korda suuremad. Elektrienergia kulu võiks põhjendada töövälistel aegadel toimuvate huviringidega.

Tabel 8
Põltsamaa Kultuurikeskuse kütte- ja elektrikulude osakaal eelarvest (2012)

	Eelarveline kulu	Kõetav pind	sh Küttekulu	%	sh Elektrikulu	%
Põltsamaa Kultuurikeskus	155 959	1561,9	12 665	8,1	5783	3,7

Arvestades kultuurikeskuse sobivust nii kontsertide, etenduste kui ka koolituste korraldamiseks, peaks lisaks linnarahvale kultuurielamuste pakkumisele eesmärgiks olema tulu teenimine. Paraku jääb seletuskirjast selgusetuks, milline on oodatav koolituste ja ürituste korraldamisest laekuv tulu. Ka arengukava näeb ette vaid väga tagasihoidliku tulu teenimist, aga samas kultuurikeskuse olulist laienemist. Kahjuks ei ole renoveeritud lava ja hoone ümbrus. Samuti on puudus tantsutreeningsaalist, kus oleksid seintel peeglid ja stanged.

Arvestades tänaseid meediatuurunduse võimalusi ning sotsiaalvõrgustikke tuleks tagasihoidliku kodulehe asemel aktiivselt pakutavaid üritusi, koolitusi ja teenuseid reklaamida.

Lauluväljaku planeeringust on tingitud mõningad probleemid välisünnuste korraldamisel, kuna ala on liiga suur. Kuna seda objekti ei valvata, siis on seal sagedased lõhkumised ning pidevalt vajavad nii pingid kui ka lava remonti. Arvestades, et Põltsamaa lauluväljak paikneb logistiliselt kesklinnast eemal, tema kasutus üritusteks on minimaalne ning tema korrashoid nõuab pidevaid hoolduskulusid (niitmine, koristamine, parandustööd keskmiselt 3000 eurot aastas) ja täna on kujunenud linna südames paiknev Põltsamaa lossihoov ürituste korraldamise kohaks, võiks kaaluda lauluväljakust loobumist, rendile andmist ning kinnistu kasutamist muul otstarbel või siis realiseerimist.

Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu

Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu (JKRK) asub Põltsamaa linnas aadressil Veski tn 3. Asukoht on linnasiseselt vaadatuna soodne – raamatukogu paikneb linna keskel ning vahetus läheduses asub kool, noortekeskus ja kohvik.

Tabel 9

Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu kütte- ja elektrikulude osakaal eelarvest (2012)

	Eelarveline kulu	Kõetav pind	sh Küttekulu	%	sh Elektrikulu	%
Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu	279 147	619,7	7553	3	2726	1

2003–2004 renoveeriti maja vana osa ning laiendati seda. Vaatamata renoveerimis- ja ehitustöödele on majas endiselt hallitus, hoiuruum ei vasta teavikute säilitamistingimustele, ehitustöödel pole arvestatud erivajadustega inimestega ning näituse- ja konverentsisaali halva akustikaga. Ka mitmed teised probleemid ootavad tänaseni häid lahendusi ja rahalist toetust. Raamatukogus töötab 2012. aasta seisuga 13 inimest. Raamatukogu arengu käigus võib osutada vajalikuks praegu toimiva struktuuri ülevaatamine ja selle korrigeerimine. Raamatukogus on võimalik kasutada mitmeid tasulisi eriteenuseid nagu kopeerimine, printimine, skaneerimine ja kiletamine, mis omakorda on omatulu teenimise võimalus ning aitab vähendada sõltuvust linnaeelarvest.

Põltsamaa Muuseum

Muuseum on Põltsamaa linna hallatav asutus, lisaks toetavad muuseumi Põltsamaa ja Pajusi vald. Muuseum asub lossikompleksis, tema tegevus kattub osaliselt SA Põltsamaa Lossi Arendus eesmärkidega, seetõttu on kavas need kaks asutust 2013.a. lõpuks ühendada.

Tabel 10**Põltsamaa Muuseum kütte- ja elektrikulude osakaal eelarvest (2012)**

	Eelarveline kulu	Kõetav pind ²⁷	sh Küttekulu	%	sh Elektrikulu	%
Põltsamaa Muuseum	25 484	2419	78	0,3	553	2,2

Spordihoone Pajusi mnt 18j

Põltsamaa Varahalduse OÜ bilansis on spordihoone Pajusi mnt 18j, mida täna kasutatakse sise-*skatepargina*. Kuigi hoonega seoses haldamiskulu ei ole, tuleks kaaluda hoone võimalikku realiseerimist ning selle kaudu täiendavate vahendite laekumist linna eelarvesse.

Linna valduses olevad korterid

Täna paiknevad Põltsamaa linna bilansis olevad korterid (kokku 27 tk, kokku ca 1000 m²) üle linna kokku 13 erineval aadressil. Tööealistele linnaelanikele, kes erinevatel toimetulekupõhjustel ei suuda ennast ise eluasemega varustada, on Põltsamaa linnal olemas 8 sotsiaalkorterit, millest 5 vajavad põhjalikku remonti. Põltsamaa linnal on 8 renoveeritud munitsipaalkorterit nn sundüürnikele. Samuti on linnal 4-toaline korter ühiseks kasutamiseks neljale eakale, kellele üksi kodus elamine käib juba üle jõu.

Allolevas tabelis on toodud linna bilansis olevad korterid koos aadressi, pindala ja olukorra iseloomustusega. Siinjuures juhiks tähelepanu, et 11 korterit vajavad kas sanitaar- või kapitaalremonti ning täiendavalt 2 korterit on põlenud. Tuleks kaaluda (lähtuvalt korterite eesmärgist, asukate eripärast ja vajadusest) korterite koondamist 4-5 majja ning inimestele inimväärsede elamistingimuste tagamiseks vajalike remonttööde teostamist.

Tabel 11**Linna bilansis olevad korterid koos aadressi, pindalal ja olukorra kirjeldusega**

Aadress	Tubade arv	m2	Haldus- kulud ühistule	Olukord
Pajusi mnt 10-3	2	42,4		elamiskõlblik
Pajusi mnt 18-1,	kööktuba	44,5	0,4 €/m2	elamiskõlblik
Pajusi mnt 18-2	kööktuba	47,5	0,4 €/m2	elamiskõlblik
Pajusi mnt 18 1. korrus 1A	kööktuba	31,6	0,4 €/m2	elamiskõlblik
2a	kööktuba	36,1	0,4 €/m2	elamiskõlblik
3a	1	48,9	0,4 €/m2	elamiskõlblik
4a	2	69,3	0,4 €/m2	elamiskõlblik

²⁷ Muuseum rendib enda kasutuses olevaid ruume SA-lt Põltsamaa Lossi Arendus

5a	kööktuba	44,3	0,4 €/m ²	elamiskõlblik
6a	kööktuba	47,8	0,4 €/m ²	elamiskõlblik
7a	kööktuba	48,6	0,4 €/m ²	elamiskõlblik
8a	kööktuba	43	0,4 €/m ²	elamiskõlblik
Tartu mnt 6-11	2	37,5	18,8	vajab sanitaar-remonti
Lille tn 1-15	2	48,2	16,84	elamiskõlblik
Ringtee 11-1	4	78,5		elamiskõlblik
Lille tn 1-10	1	32	11,2	elamiskõlblik
Lossi tn 43-1	1	27		vajab kap.remonti
Lossi tn 43-2	1	28,9		vajab sanitaar-remonti
Lossi tn 43-4	1	26,5		vajab sanitaar-remonti
Lossi tn 43-6	1	44,3		vajab kap.remonti
Välja tn 12-6	1	25,3		vajab sanitaar-remonti
Välja tn 12-8	1	20,4		vajab sanitaar-remonti
Jõgeva mnt 20-4	kööktuba	17,7		vajab kap.remonti
Õuna tn. 5-14	2	45,8	16,03	vajalik akende vahetus
Õuna tn. 5-16	1	31,8	11,13	vajalik akende vahetus
Tallinna 2-5	1	32,8		vajab kap.remonti
K.A.Hermanni 9-5				asustamata, põlenud
K.A.Hermanni 9-6				asustamata, põlenud

Täna soodustab riik erinevate toetustega energiasäästu eesmärkidel hoonete renoveerimist. Linna jaoks on keeruline osaleda paralleelselt mitmetes renoveerimisprojektides.

Ühe lahendina võiks kaaluda tänase õpilaskodu täielikku kohaldamist nn. linna korteritega majaks. Vajadusel osad korterid – ruumid kohaldada nn. õpilaskodu asukate vajaduseks. Arvestades tema paiknemist vahetult Ühisgümnaasiumi lähistel, tuleks asukate valikul välistada probleemsem kontingent.

4.2 Kutseharidus ja tööhõive

Vastavalt Põltsamaa arengukava andmetele moodustasid 2011. aastal Põltsamaa linna 10 suurima äriettevõtjast töandja töötajatest vaid 52% Põltsamaa linna kodanikud ning ülejäänud töötajad tulid väljastpoolt. Põltsamaa valla territooriumil asuval ametikoolil tuleks teha rohkem koostööd kohalike ettevõtjatega, et hinnata kohaliku ettevõtluse spetsiifikat ja kvalifikatsiooni vajadusi ning pakkuda vastavate valdkondade alast õpet ja ümberõpet.

Siinkohal võiks linnavalitsus välja selgitada ettevõtete ootused personali kvalifikatsioonile. Põltsamaa linna kodanikele mõeldud stipendiumid võiks soodustada ettevõtjate poolt soovitud kvalifikatsiooni omandamist kas kohalikus või vabariigi tasemel ameti- või kutsekoolides.

Kohalike elujõuliste ettevõtete personalivajaduste arvestamine loob eeldused kohalike elanike kodulähedase tööhõive eelduste parandamiseks, tööhõivest tingitud väljarände vähendamiseks ning elanike majandusliku kindlustatuse parandamiseks.

4.3 Vabaaja, kultuuri ja religiooni toetamine

Põltsamaa Linnavolikogu poolt 25.03.2002.a. määrusega nr 96 kehtestatud „Põltsamaa linna eelarvest mittetulundusühingutele toetuse andmise kord“ reguleerib Põltsamaa linna eelarves määratud mittetulundusühingute põhitegevuse ja ürituste toetuste (edaspidi toetus) taotlemist ja eraldamist.

Toetuste sihtotstarve on kirjeldatud vastava määruses peatükis 2 ning mille tõlgendamisel võib aru saada, et eesmärk on toetada Põltsamaa linna jaoks oluliste arendustegevusi (sh. projektipõhiste tegevusi) ning ürituste korraldamist. Tegevuskulude toetamine võiks olla aktsepteeritav vaid noorte ja laste ühenduste puhul, mille põhieesmärk on siiski aidata kaasa kohalike noorte arengule ning motiveeritud tegevusele. Muudel juhtudel projektipõhine arendustegevuse toetamine.

Rohkem tähelepanu võiks pöörata sotsiaalse ettevõtluse soodustamisele ja vabaihenduste omatulu teenimise võimaluse teadvustamisele. On ekslik mõelda, et mittetulundusühingud ei tohi tulu teenida ja ennast ise ära majandada.

4.4 Linna juhtimine ja tasud

Põltsamaa linna valitsemissektori teenused moodustavad 2012. aastal (auditeeritud 2012 majandusaasta aruande järgi) 6,2 % kogu linna konsolideeritud eelarvest ja omatuludest 14,88% ning Põltsamaa linna eelarvestrateegia kuni 2016 järgi keskmiselt 17,4%. 2013. aasta eelarve alusel moodustavad valitsemissektori kulud 9,3% ehk kulude 3,1% suurune kasv. Allolevast tabelist on näha, et nii linnavalitsuse kui volikogu 2013. aasta kulude eelarvetes on ette nähtud jätkuv kulude kasv võrreldes eelmiste aastatega.

Tabel 12
Põltsamaa linna valitsemiskulud 2009 - 2013

Valitsemiskulud	2009	2010	2011	2012	2013
	tuh.eur	tuh.eur	tuh.eur	tuh.eur	tuh.eur
Linnavalitsus	347,53	314,7	358,5	377,7	383,2
Linnavolikogu	29,5	31,32	29,16	30,89	36,01

Põltsamaa linn paigutub pigem hoolikalt planeeritud ja kokkuhoidlike eelarvetega omavalitsuste hulka. Samas on Eestis hulgaliselt kohalikke omavalitsusi, kellede valitsemiskulude osakaal on oluliselt madalam ning kellede valitsemispoliitikast peaks eeskuju võtta.²⁸

²⁸ Allikas: Postimees 10.05.2013 <http://www.postimees.ee/1230682/vaikevallas-on-raske-juhtimiselt-saasta>

Volikogu liikmete arv ja tasud

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded, vastutuse ja korralduse ning omavalitsusüksuste suhted omavahel ja riigiorganitega. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 7 järgi määrab volikogu liikmete arvu eelmine koosseis ja volikogu liikmete minimaalne arv sõltub linnaelanike arvust. Vastavalt seadusele ei või volikogu liikmete arv arvestavalt Põltsamaa elanike arvuga (valimiste aasta 1. juuni seisuga) olla väiksem kui 13 liiget. Täna on see arv siiski 17 liiget.

Arvestades, et Põltsamaa linnaelanike arv on juba alates 2005. aastast alla 5000 elaniku ning viimaste aastate väljaränne on jõudnud tasemeni ca 100 elanikku/aastas (1.01.2013 andmetel 4508 elanikku) ning seda vaid ca 5%-lise registreeritud töötuse juures, linna arengu huvides on moodustatud 6 volikogu tööd toetavat komisjoni ning kahelt komisjonilt on tulnud ettepanek volikogu liikmete arvu vähendamiseks, võiks kaaluda kulude kokkuhoiuks volikogu järgmise koosseisu liikmete arvu vähendamist 2-4 liikme võrra. Kuna tänased tasud on sõltuvuses istungite töös osalemisest, siis võib varasemate väljamaksete alusel prognoosida oodatavat kulude kokkuhoidu 800 – 1000 eurot ühe vähendatud volikogu liikme kohta.

Arvestades Põltsamaa linna piiratud eelarvet, tuleks kaaluda volikogu aseesimehe palgast loobumisest²⁹ ning kompenseerida volikogu istungitel osalemist sarnaselt teiste volikogu liikmetega. Oodatav kulude kokkuhoid ca 1300 eurot/aastas.

Volikogu esimehe ja aseesimehe tasu, istungitel ja komisjonide töös osalemise hüvitise suurus on kinnitatud 29.01.2013. 2013. aasta eelarve seletuskirjas on mainitud, et nimetatud tasud on kavandatud viia 2005. aasta tasemele. Siinkohal teeme ettepaneku siduda volikoguga seotud tasud linnakodanike arvu, Põltsamaal registreeritud maksumaksjate keskmise töötasu vms. linna arenguga seotud näitaja muutusega.

Linnavalitsuse liikmete arv ja tasud

Kui volikogu liikmed on linnas seadusandlik võim, siis linnavalitsuse liikmed tegutsevad nõu täidesaatva võimuna. Need võivad olla ametnikud, aga ei pea. Võivad olla ka niisama kodanikud, kes tulevad ainult istungiteks kokku. Põltsamaa Linnavalitsuse liikmele makstakse hüvitist istungil osalemise eest 28 eurot ühe istungi kohta (v.a linnapea). Põltsamaa Linnavolikogu 10. novembri 2009 otsusega nr 7 kinnitati Põltsamaa Linnavalitsus 7-liikmelisena alljärgneva struktuuriga: linnapea, abilinnapea ja liikmed. Nende arvu vähendamine võib tuua olulise kokkuhoiu linna eelarvele, kui istungite arv aastas on suur.

Tabelis 13 on välja toodud Põltsamaa Linna võrdlus teiste analoogse suurusega kohalike omavalitsusüksustega ning Jõgeva, Paide ja endise Põlva linnaga³⁰. Tabelist selgub, et 4000 – 5000 elanike arvuga kohalikes omavalitsusüksustes on keskmiselt 5 linna/vallavalitsuse liiget. Hüvitised aga on väga erinevad. Summeerides istungite arvu (kuus keskmiselt 4 korda) ja eeldades, et kõik linnavalitsuse liikmed käivad kohal, siis aastane kulu 7 liikme puhul on 8064 eurot, 5 liikme puhul oleks see 5376 eurot aastas. Siinkohal peaks aga arvestama ka sellega, et osad liikmetest on

²⁹ Võrdluseks Pärnus, Rakveres ja Raplas on tasustatud vaid volikogu esimees ning muude liikmete osalemist kompenseeritakse.

³⁰ Käesoleva võrdluse koostamise hetkel pole veel teada ühinenud (linn+vald) omavalitsuse täpne juhtimisstruktuur

ka linnavalitsuse palgal, niisiis võiks kaaluda lisaks liikmete arvu vähendamisele ka piirata hüvitise saajate arvu nendega, kes ei ole linnaga mingis muus tasustatavas suhtes.

Tabel 13

Linna (valla)valitsuse liikmete arvu ja tasude võrdlus 4000-5000 elanike arvuga kohalike omavalitsusüksustes ning Jõgeva, Paide ja Põlva linn

Linn/vald	Elanike arv	Liikmete arv	Hüvitised ³¹
Põltsamaa linn	4508	7	28 EUR/istung
Jõgeva vald	4770	5	20,15 EUR/istung
Põlva linn	6111	5	128 eurot kuus
Jõgeva linn	5661	5	2 palgalised (linnapea ja abilinnapea)
Paldiski linn	4093	4	2 palgalised: palgamääraga 1776,74 eurot kuu
Kaarma vald	4641	5	isikliku sõiduauto ametisõitudeks kasutamise eest hüvitist kuni 256 eurot kuus. Mobiiltelefoni hüvitist kuni 60 eurot kuus.
Kiili vald	4588	4	ei ole palgalised; küll aga kõik ametnikud
Keila vald	4846	3	Andmetele ligipääs puudub
Raasiku vald	4709	5	45 eurot kuus
Kehtna vald	4613	6	64 eurot kuus
Saarde vald	4347	4	1 palgaline liige
Väike-Maarja vald	4870	5	83 eurot kuus
Paide	8710	3	3 palgalised (linnapea ja 2 abilinnapead): 1300-2000 eurot kuus

Põltsamaa linn kui tööandja

Põltsamaa linnal, suurima kohaliku tööandjana, on oluline mõju kodanike hõivatuse tasemele. See võimaldab parandada hõivatud kodanike toimetulekut ning samuti suurendada üksikisiku tulumaksu laekumist eelarvesse. Samas kavandatud 10,8%-line palgakasv pedagoogidele ning tööjookulude 4%-line kasv linna avaliku sektori asutustes on arvestatav koormus linna eelarvele.

Tabel 14

Põltsamaa Linna konsolideerimisgrupi töötajate arv ja töötasud 2012.³²

Allüksus	Töötajate keskmine arv	Töötasud tuh. Eur	Juhtkonna keskmine arv	Juhtkonna tasud tuh. Eur
Põltsamaa Linnavalitsus	28,6	304	2	48
Põltsamaa Ühisgümnaasium	117,59 ³³	911	5,45	70
Põltsamaa lasteaed Tõruke	49,61	299	2	20
Lasteaed Mari	27,45	176	2	19
Põltsamaa Muusikakool	27,97	168	1	12

³¹ Hüvitise kogukulu arvestamisel linnaeelarvele, linna(valla)vanema tasu ei arvestata; reeglina makstakse hüvitist kõigile linnavalitsuse liikmetele välja arvatud linnapea/vallavanem.

³² Põltsamaa linna 2012 majandusaasta konsolideeritud aruanne

³³ Ühisgümnaasiumi all 64,55 õpetajat ehk nende palgavahendid tulevad KOV-i eelarvesse toetusfondi kaudu.

Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu	14,81	99	1	11
Põltsamaa Kultuurikeskus	6,75	56	1	12
Põltsamaa Muuseum	2,14	14	1	8
<i>Sõltuvad üksused</i>				
Põltsamaa Varahalduse OÜ	12,4	124	2,08	46
SA Põltsamaa Lossi Arendus	0	0	0	0
Põltsamaa Sõpruse Pargi SA	0	0	0	0
SA Põltsamaa Sport	9	71	1	11
SA Põltsamaa Tervis	21,13	276	1	18
KOKKU				
KONSOLIDEERIMISGRUPP	317,45	2 498	19,53	275

Ülal toodud tabelist selgub, et linna eelarvest sõltub 317,45 töökohta ning töötasusid makstakse ligi 2,5 miljoni euro ulatuses aastas, sh juhtkonna töötasud moodustavad sellest 11%. Kui jagada Eesti omavalitsused elanike arvu järgi kolme rühma, siis väiksemates, alla 3000 elanikuga valdades, oli aastail 2008-2012 juhtimiskulude osakaal omatuludest (sissetulekud miinus toetused) keskmiselt 24 protsenti, 3000-5000 elanikuga omavalitsustes 20 protsenti ning üle 5000 elanikuga valdades ja linnades keskmiselt 16 protsenti.³⁴ Põltsamaa linna juhtimiskulude osakaal on 16% 2013. aasta eelarve järgi ning võrreldes teiste elanike arvu poolest samasse rühma kuuluvate omavalitsuste keskmisega on Põltsamaa linna protsent madalam.

Omavalitsuse juhtimiskulusid aitab madalal hoida haldusaparaadi viimine miinimumini. Siinkohal võrreldes Eesti kõige väiksemate valitsuskuludega kohaliku omavalitsuse Ülenurme vallaga kus 7751 elaniku teenindamiseks on vallavalitsuses tööl 13 inimest e. üks töötaja iga 596 elaniku kohta, Põltsamaa linna puhul on analoogne näitaja 159 e. 3,4 korda madalam. Põltsamaa linnavalitsusel tuleks hoolikalt üle vaadata erinevate ametnike tööülesanded ning koormatus, juhtimistasandite vähendamine spetsialistide tasandile ning leida võimalused linnavalitsuse töö reorganiseerimiseks ning personali vähendamiseks. Arvestades Põltsamaa linnale kuuluvate ettevõtete mastaape, käivet ja tehingute mahtu, võiks allasutuste nt. haridus-, kultuuri ja huvitegevuse asutuste personalikulude vähendamiseks tsentraliseerida halduse ja hoolduse teenused.

Näiteks võiks kaaluda ka palgata spetsialist mitme omavalitsuse peale ühiselt, kuna probleemid on enamasti kõigil samad ja ühes omavalitsuses ei teki täiskoormusega töökohta.

Üks kokkuhoiuvõimalusi on raamatupidamise tsentraliseerimine ja efektiivsem töökorraldus. Raamatupidamise korraldusliku poole pealt võiks nii eelarvestamise kui ka raamatupidamise viia üle tekkepõhisele arvestusele. Kassapõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehinguga seotud raha laekumisele või väljamaksmisele. Tekkepõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehingu toimumisele, sõltumata sellest, kas sellega seotud raha on laekunud või välja makstud. Samuti peaks minema üle paberivabale raamatupidamisele võttes kasutusele E-arvekeskuse, mis aitaks kokku hoida nii töötajate aega kui linna rahalisi vahendeid. Lisaks võiks linna asutuste, äriühingute ja sihtasutuste raamatupidamine tsentraliseerida ühtsesse raamatupidamise tarkvarasse - asutuse juhtidele antakse õigused vaadata neile vajalikke aruandeid, mis omakorda aitaks kokku hoida raamatupidajate tööaega. Linna raamatupidamise efektiivseks töökorralduseks peaks linnavalitsus olukorra põhjalikult kaardistama s.h analüüsima iga raamatupidaja tegevused, dokumentide mahud jne.

³⁴ Allikas. <http://www.postimees.ee/1230682/vaikevallas-on-raske-juhtimiselt-saasta> (10.05.2013)

Lisaks annab mõtlemisainet ka see, et enamikus Eesti maakondades teenivad kõige kõrgemat palka suurima rahvaarvuga omavalitsuste juhid, aga Jõgeva maakonnas on suurim palganumber rahvaarvult alles kolmandal kohal oleva omavalitsuse juhil – Põltsamaa linna peal. Võrdluseks võib tuua välja ka asjaolu, et Põltsamaa linnas elab vaid vaevalt paarsada inimest rohkem kui Põltsamaa vallas, kuid kahe omavalitsuse juhtide palgavahe on ligikaudu 500 eurot.

Kõige suurem vahe omavalitsuse elanike keskmise palga ja omavalitsusjuhi palga vahel on samuti Põltsamaa linnas. Linnaelanike keskmine palk moodustab linna pea palgast vaid kolmandiku.³⁵

4.5 Alternatiivsed kokkuhoiu võimalused: ühinemine ja delegeerimine.

Ühinemine Põltsamaa vallaga

Ühinemisega on võimalik saavutada kulude kokkuvõidu üldvalitsemise valdkonnas, eelkõige volikogude, juhtkonna ja ametnikkonna personalikulude arvelt. Vastavalt Põltsamaa Vallavalitsuse tellimusele viidi läbi Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla omavalitsusüksuste ühinemise mõjude finantsanalüüs (2010.a.). Järgnevalt on välja toodud analüüsi põhilised järeldused kulude kokkuhoiu seisukohast:

- Kokkuhoiu suurus sõltub mitmetest sisuotsustest, välja toodud on arvestuslikud suunda näitavad arvutused 2010. aasta eelarve täitmise andmete alusel – hinnanguliselt suurusjärgus 80 tuhat kuni 162 tuhat eurot.
- Teoreetiliselt on võimalik, sõltuvalt alternatiivsetest valikutest, praeguste haldushoonete majandamiskuludelt mõningane täiendav kulude kokkuvõidu, ka müügist tulu teenimine.
- Raamatukogude ühtse juhtimise alla viimist on asjakohane kaaluda administratiivse võimekuse parandamise seisukohast.
- Sarnaste tegevusvaldkondadega allettevõtete – linnas Põltsamaa Varahalduse OÜ ja vallas Põltsamaa Vallavara OÜ –ühendamist/ühtse juhtimise alla viimist ja/või tegevusalade ja ulatuse korrigeerimist finants- ja teiste ressursside rakendamise optimeerimisest lähtudes.³⁶

Avalike teenuste osutamise delegeerimine

Kõige enam põhjendatakse teenuste osutamise üleandmist kokkuhoiu ja vajadusega parandada teenuse osutamise kvaliteeti. Väljaspool avalikku sektorit teenuse pakkujatel/osutajatel on suurem kompetents ja/või kaasaegsem varustus/tehnika.

Kaaluda tuleks kas teenus üle anda erasektorile või kolmandale ehk mittetulundussektorile. Kõikvõimalikud kultuuri- ja sotsiaalteenused ehk nn pehmed teenused näivad paremini sobivat kolmandale sektorile, samas kui erasektori roll on suurem kommunaal-, ühistranspordi-, haljasalade hooldamise jt säärase „kõvade“ teenuste osutamisel. Näiteks Põltsamaa linn on end arengukavas nimetanud parkide ja rooside linnaks. Siit järeldub, et rohealade ja parkide ning

³⁵ Allikas. <http://www.vooremaa.ee/contents.php?cid=1025503> (20.07.2013)

³⁶ Allikas. Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla omavalitsusüksuste ühinemise mõjude finantsanalüüs. 2011.

kalmistu hooldamine ja korrashoid nõuab suuri kulutusi. Siinkohal on kaks rakendatavat alternatiivi:

- A) Ühildada linna heakorra- ja haljastustöödeks vajalik personal ning tehnika. Ühendatud teenus võimaldab paindlikumalt juhtida personali ning optimaalsemalt koormata soetatud tehnikat. Eelarves on ette nähtud 40 000 eurot suure maa-ala niiduki soetamiseks ning 5 000 euro niiduki soetamiseks kalmistu tarbeks. Tehnika valikul tuleks jälgida, kas valitav tehnika on kohaldatav ka muude aastaringsete hooldustööde teostamiseks.
- B) Korraldada avalik konkurss ning tellida haljastusteenust eraettevõtte käest vastavalt vajadusele.

Teise näitena võiks tuua õigusnõuniku funktsioonide täitmise.

- A) Sotsiaaltöötajate hinnangul on linnal vajadus juriidilise haridusega töötaja järele, kes esindaks omavalitsust kohtus (eestkosteküsimused), töötaks välja ja valmistaks ette vajalikke dokumente.
- B) Alternatiiv on uue ametikoha loomisele ja töötaja palkamisele sama teenuse sisseostmine vastavalt vajaminevale mahule.

Alternatiiv B puhul jäävad kohalikul omavalitsusel ära nii tööjõukulud kui ka investeeringu ning hoolduskulud põhivarasse (nt muruniidukid). Siiski on delegeerimisel ka oma varjatud kulud. Delegeerimisega seonduvate kulude kalkuleerimisel tuleb arvestada ka personaliga seonduvate kuludega, sh. töölepingute muutmise vajadusega ning omavalitsuse poolt varem osutatud teenuste delegeerimise korral koondamistasude maksmise vajadusega. Lisaks on väikese linna probleemiks ka teenust pakkuva ettevõtte leidmine.

Kohalikus omavalitsuses teenuste osutamise üleandmist kaaludes võiks lähtuda tuumikkompetentsi põhimõttest ehk säilitada eeskätt need teenused, milliste osutamisel mingil põhjusel eriti edukas ollakse.³⁷ Põltsamaa linnal oleks otstarbekas täiendavalt läbi viia ülal toodud teenuste osutamise/funktsioonide täitmise alternatiivide kuluanalüüs, et välja selgitada avalike teenuste osutamise üleandmise potentsiaalset mõju üldvalitsemiskulude vähendamisele.

³⁷ Ets, A. Magistririto „Avalike teenuste lepinguline delegeerimine Harjumaa omavalitsustes“. Tallinn 2003.

5 Kokkuvõte

Olles tutvunud Põltsamaa linna arengukava, tegevuskava, eelarvestrateegia, finantsprognosisiga aastateks 2009-2013, 2012-2013 aasta eelarvete ning 2013. aasta eelarve seletuskirjadega (sh lisa eelarve), intervjuueerinud linnaamenikke ning tutvunud linna olulisemate rajatistega, võib siinkohal kokkuvõtvalt välja tuua järgnevad tähelepanekud ja soovitused seoses kokkuhoiuga:

Tabel 15

Põltsamaa linna ja linnale kuuluvate allasutuste eelarveliste vahendite ja varade kasutus ja efektiivsemaks muutmise võimalused

Kokkuhoiu meede	Tegevus	Oodatav kokkuhoid
Muusikakooli üleviimine Põltsamaa Ühisgümnaasiumi kasutusest seisvasse vanasse hoonesse ja Muusikakooli kasutuses oleva kinnisvara müük	Põltsamaa muusikakool viia üle õpitegevuseks rajatud ja täna kasutuna seisvasse Põltsamaa Ühisgümnaasiumi vanasse õppehoonesse. Hoone kasutamise võib reguleerida rendilepinguga	Arvestades asukohta ja ajaloolist väärtust suurem müügitulu. Puudub renoveerimise ja laiendamise vajadus, saab ühildada olemasolevate infrastruktuuride kasutust – side, valve jne.
Hajusalt paiknevate linnale kuuluvate korterite koondamine 2-4 hoonesse	Korterite, sh täna alakasutatud õpilaskodu, renoveerimine energiasäästlikuks kortermajaks; osade olemasolevate korterite realiseerimist.	Võimalik alandada korterite halduskulusid ning nendega täna kaasnevaid sotsiaaltoetusi
Linnatänavate valgustuse parem reguleerimine ja säästlike lahenduste kasutuselevõtt	Tuleks kaaluda energiasäästlikesse (st. LED lahendused, reguleerimisvõimalused) lahendustesse investeerimist ja võimalusel toetuste kaasamist.	Talveperioodil on lumega võimalik moodsa kaughaldusega hoida tänavavalgustus 20% maksimaalsest võimsusest, mis annaks olulise kokkuhoiu.
Vähese kasutusega või kasutusest seisvate rajatiste ja kinnistute uue kasutuse leidmine või realiseerimine	α) Lille tn õppehoone vana maja (640 m ²), β) õpilaskodu (1060 m ²). χ) spordihoone Pajusi mnt 18j δ) lauluväljak	a) haldamiskulu ca 16 000 Eu; b) haldamiskulu 31 000 Eur c) Haldus ja hoolduskulud d) Haldus ja hoolduskulud
Hallatavate asutuste energiatõhususe tagamine	Tellida energiaauditid täna renoveerimata ja kõrge küttekuluga (nt kultuurikeskus, lasteaiad, tänane õpilaskodu jne.) hoonetele ning võimalusel toetusfinantseeringuid kasutades renoveerida hooned	Küttekulude 20-50%-line alanemine
Vabaaja, kultuuri ja religiooni toetamine	Korrigeerida täna kehtiv mittetulundusühingute toetamise määrus ning lisada sinna sotsiaalse ettevõtluse edendamise tingimus. Täna võiks loobuda va. noorte ja laste ühenduste puhul, tegevustoetustest ning toetada projektipõhist arendustegevust	30-50% täna eraldatud (va. Noorsootöö) toetustest. Tulevikus võiksid MTÜd suuta ennast ka ise majandada ning toetusvajadus väheneb veelgi.
Hallatavate asutuste juhtimise ühendamine ja personali vähendamine a) Lasteaedade Tõruke ja Mari juhtimise ühendamine	a) Kahe lasteaia juhtimise ühendamine, arvestades struktuuride mahtu pole ilmselt otstarbekas, kuna sel juhul tuleks luua keskastme juhi koht b) Arvestades igale rühmale 2 õpetajak kasvatajat + kasvataja abi on lasteaia	a) 2000-3000 eurot b) töötasud c) 7600 eurot

b) Lasteaedade personali vähendamine c) Muuseumi ja SA Põltsamaa Lossi Arendus juhtimise ühendamine	koos juhtkonnaga Mari täiendavalt 9 töötajat ja Tõrukeses 19 töötajat c)Muuseumi juhtimise võiks viia SA Põltsamaa Lossi Arendus juhtimise alla.	
Juhtimistasandi töötajate vähendamine ja asendamine spetsialisti pädevusega	Sotsiaalosakonna juhataja ametikoha asendamine sotsiaaltööspsialisti ametikohaga	5000 eurot/a
Kaaluda linna poolt asutatud äriühingute ja SA-de raamatupidamiste koondamist linnavalitsusse	Põltsamaa Varahalduse OÜ, SA Põltsamaa Tervis, SA Põltsamaa Sport, SA Põltsamaa Lossi Arendus, Sõpruse Pargi SA raamatupidamine tuua üle linnavalitsuse raamatupidamisse.	Sõltuvalt raamatupidamise mahust 10 000 – 15 000 EUR/a. ³⁸
Volikogu liikmete arvu vähendamine	Volikogu pädevusse kuulub järgmise koosseisu arvu määramine	130-1000 EUR/liige
Volikogu aseesimehe tasust loobumine	Aseesimehe osalust volikogu töös kompenseeritakse analoogselt teiste volikogu liikmetega	Ca 1500 EUR/aastas
Ühinemine Põltsamaa vallaga	Praeguste haldushoonete majandamiskuludelt kokkuvõid, ka müügist tulu teenimine; raamatukogude, sarnaste tegevusvaldkondadega allettevõtete ühtse juhtimise alla viimine; volikogude, juhtkonna ja ametnikkonna personalikulude vähenemine	80 tuhat kuni 162 tuhat eurot

³⁸ Võttes aluseks Linnavalitsuse poolt SA Põltsamaa Sport raamatupidamisteenuse hind 2300 Eur

Lisa 1. Linnakulude jaotus 2010 - 2012³⁹

Tabel 16 2010 – 2012 Põltsamaa linnaeelarvekulu

Kulu	2010	2011	2012
	tuh. Eur	tuh. Eur	tuh. Eur
09220 Gümnaasiumid	1 909,56	1 887,33	1 816,99
09110 Alusharidus - lasteaiad	778,75	862,12	876,06
04510 Maanteetransport	405,51	411,97	401,96
01112 Linnavalitsus	314,7	358,5	377,7
08201 Raamatukogud	210,73	287,53	286,42
08105 Lastemusika- ja kunstikoolid	274,65	269,68	285,51
06300 Veevarustus	224,24	359,06	178,91
08202 Rahva- ja kultuurimajad	176,75	190,84	167,81
10121 Muu puuetega inimeste stsiaalne kaitse	140,23	135,41	127,5
05400 Bioloogiline mitmekesisus ja maastiku kaitse	56,45	49,86	113,78
10201 Muu eakate sotsiaalne kaitse	21,61	125,34	76,37
08101/08102 Sporditegevus	77,42	75,94	74,45
06400 Tänavavalgustus	66,42	68,69	73,45
10900 Muu sotsiaalne kaitse sh. sotsiaalne haldus	36,48	42,76	54,86
10402 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	64,21	50,67	50,75
06605 Muu elamu ja kommunaalmajanduse tegevus		2,64	32,49
01700 Valitsussektori võla teenendamine	20,25	34,99	32,13
01111 Linnavolikogu	31,32	29,16	30,89
08207 Muinsuskaitse	39,98	39,17	29,26
09212 Põhikoolid	24,98	29,28	27,52
08203 Muuseumid	25,72	26,28	25,68
05100 Jäätmekäitlus (sh. prügiveedu)	22,39	25,18	23,74
08107 Noorsootöö ja noortekeskused	136,93	18,93	22,58
01600 Muud üldised valitsussektori teenused	20,27	20,28	20,1
07600 Muu tervishoid sh. tervishoiu haldamine	24,41	5,81	13,06
10701 Riiklik toimetulekutoetus	12,43	17,05	13,05
10702 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	6,91	12,77	11,2
08600 Muu vaba aeg, kultuur, religioon sh. haldus	7,42	4,6	11,16
08208 Kultuuriüritused	7,86	9,34	7,84
09221 Täiskasvanute gümnaasium	7,18	5,37	5,62
04210 Põllumajandus			4,25
08400 Religioon- ja muud ühendused	6,86	3,2	3,2
03600 Muu avalik kord ja julgeolek sh. haldus	2,87	1,34	2,16
09211 Algkoolid	2,3	1,7	1,86
10110 Haigete sotsiaalne kaitse	1,2	1,21	1,08
04512 Ühistranspordi korraldus		0,64	0,64
04430 Ehitus	1,25	0,32	0,3
01500 Teadus- ja arendustegevus üldiste valtsussek	44,5	18,88	0,12
04740 Üldmajanduslikud arendusprojektid	0,06	0,23	0,04
06602 Kalmistud	24,9	24,82	
06603 Hulkuvate loomadega seotud tegevus	0,94	4,64	
045111 Liikluskorraldus	2,25	3,19	
04210 Maakorraldus	0,46	0,48	
06601 Elamu- ja kommunaalmajanduse haldamine	5,17	2,64	
10600 Eluasemetoetused sotsiaalsetele riskirühmad	0,48		
10500 Töötute sotsiaalne kaitse	0,02		

³⁹ Allikas: <http://www.riigipilv.ee/Graafikud/Kulud>

